

Mit barndomshjem på Østerild Overdrev

ANDREAS NIELSEN KJÆR, TØMMERBY

Med tilkørsel fra landevejen mellem Østerild og Hjardemål, i dag med husnummeret 215, ligger rester af et landbrug, der fra 1912 blev mit barndomshjem, og som min bror Ludvig siden drev til 1982. I 1885 blev ejendommen solgt til statsskovvæsenet, og der er nu flugtskydningsbaner på en del af jorden. Stuehuset er revet ned, men udlængerne findes stadig.

Et billede af ejendommen, som jeg helst husker den, har givet mig anledning til at skrive et lille tilbageblik, en nekrolog, kunne jeg sige, om et hjem og en bedrift, der faldt for udviklingen, men kan minde os om tider, da det for landbruget gjaldt landvinding og ikke opgivelse af marginaljord.

Som Overdrevsgård i Østerild tog sig ud, da Mariane og Kristen Nielsen Kjær havde gjort den til en veldrevet ejendom på de magre strækninger mellem Østerild og Hjardemål.

Jeg er født 1906 i Lund i Lild Sogn, hvor mine forældre, Mariane og Kristen Nielsen Kjær, ned mod Lund Fjord havde et lille husmandssted, som Kræn Nielsen - sådan kaldtes han - kort før sit bryllup havde købt af sin bror Mourits. På Marianes fødselsdag den 13. juni 1905 blev hun og Kræn gift i den ret nye kirke i Hjardemål Klit, og i 1906 kom jeg så til som ældste barn. I 1908 fødtes min bror Peter samme sted, men omkring foråret i dette år flyttede familien til det vilde vesten: Harbo Slette i Hjardemål, og her fødtes min næste bror, Lars, om høsten 1910. Efter endnu et par år på stedet flyttede familien så i 1912 til Østerild Kær eller - som det også kaldtes - Østerild Overdrev.

Det var et klitskifte, og i århundreder har det nok kun været brugt til græsning for får eller ungvæg. Endnu i vor tid var der seks kilometer til nærmeste nabo - alle retninger - så det var ikke en græsning, man kunne drive malkekøer til og fra. På et matrikelkort fra 1840 er der ingen bygninger på matrikel nummer tre, Kølbygårds Mark.

Vi har fået fortalt, at de første beboere på stedet fra ca. 1860 var Bodil og Peder Kirk, og at de ikke ejede jorden, men havde lejet den af Kølbygård. De skal have klaret sig i en hytte, som var bygget af lyngtørv, og opdyrket lidt jord med spade og med en halv harve, som de selv måtte trække for at jævne såbed.

Næste ejer var Peder Kristen Simonsen men her er der nogen usikkerhed, for nogle mener, at han var bror til Peder Kirk, og andre siger, at de to med fornavnet Peder var en og samme person. Det kan også være, at Peder Kirk og Boel har haft en datter, som blev gift med Peder Kristen Simonsen, og at denne har taget navnet Kirk efter sin svigerfader.

Sikkert er det derimod, at Peter Kr. Simonsen i 1880 købte klitskiftet af Kølbygård, og antagelig først derefter er der opført rigtige bygninger.

En datter af Peder Kr. Simonsen, Else Marie, blev den 18. september 1891 gift med Otto Kristensen (Haver) fra Langvad, og de overtog ejendommen samme år. Den 3. februar 1892 fik de datteren Maren Dorthea, der blev deres eneste barn.

I Else Marie og Otto Havers tid på gården skete en tragisk ulykke, idet en ung pige en vinternat gik vild i rimtåge. Af hendes fodspor kunne man næste dag se, at hun havde været ved døren hos de to, men havde fundet den låst og var gået videre mod Klastrup. Undervejs var hun druknet i en våge, da hun forsøgte at gå over isen på Klastrup Sø.

Jeg ved ikke navn eller tid for den triste ulykke, men pigen må nok være begravet på Østerild Kirkegård engang mellem 1880 og 1890. Siden ulykken låste Else Marie og Otto aldrig deres dør.

Otto Kristensen Haver kom selv trist af dage. Da han en oktoberdag i 1911 havde været på arbejde med hest og vogn hos en nabo, kom hestene hjem med tom vogn, og man fandt ham død i Hulsig - et fugtigt område nord for Østerild. Man mente, han havde fået en hjerneblødning og derved var faldet af vognen, mens han kørte mod hjemmet.

Mariane og Kristen Nielsen Kjær på den tid, da de i fyrreerne afstod Overdrevsgård til sønnen Ludvig og selv rykkede ind i en mindre landejendom i Østerild.

Else Marie og Maren Dorthea blev på gården, til min far købte den i foråret 1912. I september 1913 fik mine forældre deres fjerde barn, der blev deres eneste pige, og hun fik navnet Emilie.

Der blev nok at gøre for Mariane og Kræn Nielsen. De tog straks fat på at opdyrke hedejorden, men under første verdenskrig blev min far indkaldt til sikringsstyrkerne, så min mor blev alene om at passe gården og de fire børn.

Far kom hjem igen, og lige før jul 1915 kom parrets femte barn til verden. Det var en dreng, som fik navnet Kristian Stentoft Kjær, og det var en fødsel, som huskes i familien. Den aften, min mor skulle føde, var der smukt vintervejr, og jeg var sendt ud for at skynde på jord moderen, som alligevel kom for sent, så Kristian var født, da hun nåede frem, men et døgn senere blev der et forrygende snevejr med driver helt op på tagene. I 5-6 dage kunne vi ikke komme på mejeriet, og vi kom til at mangle brød, som skulle været hentet hos vor bedstemor, men juleaften kogte far risengrød til os, og det var god grød. Han tog mælken til den for oven i tre transportspande.

*Billedet må være fra tiden kort efter overtagelsen i 1912.
Længere til højre var måske det oprindelige beboelseshus.*

Min yngste bror, Ludvig, blev født i marts 1922.

I 1919 købte far et stort stykke jord fra Søndergård i Klastrup. Det lå langs vestsiden af vor ejendom og var 100

favne bredt, 1,25 kilometer langt. Dertil kom et smalt stykke, som blev købt fra Vestergård i Østerild, og vor ejendom kom op på 40 hektar.

Mariane og Kræn Nielsen drev så den efterhånden store gård frem til at yde mere og mere, men det kostede slid. Jorden fik tilført mergel, og der blev drænet. De to kunne med tilfredshed se tilbage på en stor indsats, da de i 1947 overdrog gården til deres yngste søn Ludvig og selv fortsatte med landbrug på en lille ejendom i Østerild by. Kræn Nielsen døde i 1951.

Ludvig drev så ejendommen videre, og han gav den navnet Overdrevsgården. Han havde får, kreaturer og heste, men driften var ikke let, og den var særligt svær for ham, fordi han led af en hjertesvaghed. I et par somre i træk ramte tørke hårdt på den høje del af marken, og i våde somre druknede avlen på lavere dele.

Ludvig døde i 1982 og blev på sin 60 års fødselsdag begravet på Østerild Kirkegård. Han var ikke gift, så der var ingen efterkommere. Hans søskende valgte at sælge til Skovstyrelsen, og det hjalp til at få en handel i stand, at de kunne påvise, der var grus under nogle af markerne.

En del jord er nu forpagtet ud, men et selvstændigt landbrug findes altså ikke mere og kommer nok aldrig igen. Det er lidt vemodigt at tænke på, at folk på sådanne jorder har slidt og slæbt for at få et udkomme, og nu kan det - med nymo dens maskiner med masser af hestekræfter - ikke betale sig at udnytte den. Man forstår det ikke.

(Kilde: Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1988, side 63-66).